

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. IV. Solvuntur Objectiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

eos amare per affectum carnis, & infra addat, eos amorem suum carnaliter impendere, quæ sane non videntur, significare positivum amorem honestatis. Huc spectat etiam S. Bonaventura cit. n. 191. qui sententiam nostram icholasticè, & fuse probat.

194. Accedit S. Augustinus, cujus tamen autoritate potissimum videtur nisi contraria sententia. Hic *epist. 19. c. 2.* quæ est responsio ad epistolam S. Hieronymi, citatam n. præced. sic habet: *Sed cavendum est videlicet in hac disputatione, ne, sicut Philosophi, quadam facta hominum media dicamus, inter recte factum, & peccatum, quæ neque in recte factis, neque in peccatis, namerentur: & urgeamur eo, quod, observare legis ceremonias, non potest esse indifferens, sed, aut bonum, aut malum: quæ verba, dum adversarii pro te citant, non videntur attendisse, quod ea non sint S. Augustini affirmantis, sed tibi objicientis; nam hæc ferè verba S. Hieronymus, ut patet ex n. 193. ei objecerat.*

S. Augustinus autem approbat illud dictum Philosophorum; nam ait: *Ego verò Apostolis non tam exemplum Philosophorum timeo, quando & illi in sua disputatione veri aliquid dicunt: & post pauca: Philosophi non propterea vani sunt; quia omnia falsa dicunt: sed quia, & falsis plerisque confidunt, & ubi vera invenitur accere, à Christi gratia, qui est ipsa veritas, alieni sunt.* Tandem ibi S. Doctor dicit, observationem legalium ceremoniarum, aliquo tempore post Christi mortem, fuisse indifferentem, nec bonam, nec malam.

Verum quidem est, quod eas ceremonias non fuisse amplius bonas, S. Augustinus probet ex eo, quod homines non iustificarent: per quod quidem ab eis tantum excludit bonitatem supernaturalem, quod primum est S. Patris intentum: sed tamen per istud etiam ipsi non tribuit bonitatem, vel honestatem positivam naturalem, sed potius etiam hanc excludit, propterea; quia (sicut n. 193. observatum est circa textum S. Hieronymi) etiam S. Augustinus loquitur de indifferentia, in sensu Philosophorum. Ex quibus videtur, hoc saltem evinci, nostram sententiam, non esse ita destitutam auctoritate Patrum, & oppositam ita eadem suffulcam, ut propterea illa absque alia ratione deferri, ista verò adstrui debeat. Quod adhuc magis patebit, quando ad Patres, ab adversariis adductos, respondimus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

195. **O**B. 1. S. Augustinus *l. 2. de peccat. merit. & remiss. c. 18.* sic habet: *Nam, si nobis libera quædam voluntas ex DEO est, quæ adhuc potest esse, vel bona, vel mala: bona verò voluntas ex nobis est, melius est id, quod à nobis, quam, quod ab illo est: quod si absurdissime dicitur, oportet, fateantur, etiam bonam voluntatem nos divinitus adipisci: quanquam voluntas mirum si potest in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec mala sit; aut enim iustitiam diligimus, & bona est, & si ma-*

gis diligimus, magis bona, si minus, minus bona est: aut, si omnino non diligimus, non bona est. Quis verò dubitet dicere, voluntatem, nullo modo iustitiam diligentem, non modò esse malam, sed etiam pessimam voluntatem? Hic est integer textus S. Doctoris, ex quo adversarii maxime nos impugnant illis verbis, quibus dicitur, voluntatem non posse esse in medio, sed vel esse bonam, vel malam.

Resp. cum Arriaga, & Ovideo loco supra citato, S. Augustinum non loqui de actu voluntatis, sed de potentia. Non quidem nego, S. Doctorem sæpe alibi, per bonam, vel malam voluntatem, intelligere actum voluntatis bonum, vel malum. At hic intelligit ipsam potentiam, quæ per actum bonum, aut malum, etiam ipsa denominatur bona, vel mala; nam loquitur S. Doctor de illa voluntate, quæ est libera, ita, ut possit esse bona, vel mala: item, quæ potest esse magis, vel minus bona, quod non convenit actui, sed potentie liberæ: insuper ait, voluntatem, si omnino non diligit iustitiam, esse pessimam: non autem est pessimus quisque actus, qui tantum non diligit iustitiam: sed talis est sola potentia, si scilicet nunquam diligit iustitiam. Hæc potentia potest esse mala ex nobis, si eliciamus actum malum: bona verò est ex DEO, si auxilio gratiæ præventi eliciamus actum bonum: de qua re maxime ibi S. Augustinus agit.

Quare ulterius rectè docet Arriaga, S. Doctorem ibi loqui, quasi de statu habituali potentie volitive, seu animæ, aut hominis, quasi diceret: voluntas, id est, potentia, quæ diligit bonum, bona est: si sæpius & majus bonum diligit, melior est: si nunquam omnino bonum diligit, pessima est; nam est impossibile, ut non occurrat sæpius honestum, quod necessario amet, aut, si hoc non amet, necessario amet gravissima mala, illis objectis honestis contraria, vel certè ea culpabiliter permittat. Quare, in forma, concesso textu, neg. conseq. seu ejus suppositum; sive nego, S. Augustinum ibi agere de actu voluntatis.

196. Afferi hic etiam solet textus S. Augustini *ex l. 2. de sermone Domini in monte c. 22.* quasi ibi diceret S. Doctor, non esse satis ad rectitudinem actionis, si fiat ad necessitatem vitæ sublevandam. Sed imprimis etiam adversarii non negant, actum quemlibet saltem naturaliter honestum esse, si necessitas vitæ eum exigit; quia honestum est, necessitatibus vitæ providere. Dein, quidquid de hoc sit, S. Aug. eo loco tantum dicit, hanc non esse intentionem charitatis proximi, ut quis alteri beneficiat, idè, ut vicissim sibi beneficiat, neque sic quemque velle sibi aliquid commodi temporalis fieri. verbo: tantum dicit, talem actum non esse meritum. Solet etiam opponi aliud S. Augustini dictum *ex l. 4. contra Julianum c. 3.* sed toto illo longissimo capite, S. Doctor tantum intendit probare, virtutes ethnicorum non fuisse veras virtutes, etiam si e.g. castitatem, temperantiam, aut fidelitatem naturalem servaverint: quarum virtutum actiones, cum sint naturaliter honestæ, (quamvis non sint f. etæ, propter quod ultimato fieri debuissent, scilicet propter amorem veræ iustitiæ, aut virtutis, de qua ibi S. Augustino est sermo)

mo) etiam juxta adversarios non possunt esse peccata; aliis illi infideles in omni opere necessario peccassent: quæ est propositio 8. inter 31. ab Alexandro VIII. damnatas: unde hi textus non faciunt ad rem.

197. Verum est, quosdam, Baio additos, voluisse ex iis textibus inferre, infideles, etiam in omnibus illis actionibus honestis, peccare; eoque S. Doctor dicat: *Quidquid autem boni sit ab homine, & non propter hoc sit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto sine peccatum est*: sed, si attentè legatur totus contextus, apparebit, S. Doctorem quidem velle dicere, ethnicorum virtutes frequentissimè apparentes esse, & malo sine e. g. superbiâ, avaritiâ, vel alio vitio corruptas: at hoc non universaliter, multò minùs firmiter asserit, sed tantum firmiter docet, non esse veras virtutes, hoc est, ad gloriam caelestem ducentes.

Docet enim S. Antistes eodem cap. non adeò longè ab initio, eas ipsas ethnicorum virtutes, si scilicet non sint vitiatæ, Divino muneri esse ascribendas, dum Julianum alloquens ait: *Quantò, inquam, satius hæc ipsa in eis dona DEI esse fatereris?* Rursus sub finem capituli ostendit iterum, se, dum opera infidelium bona esse negat, tantum ab iis excludere bonitatem, conducentem ad finem supernaturalem; sicut enim ait: *Scito, nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine DEI gratia, quæ datur per unum mediatorem DEI, & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum DEI donum, regnumque perducì.* Ac tandem transmittit, ea opera in alio sensu posse bona dici, dum addit: *Omnia proinde cetera, quæ videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi virtutes veræ, videantur opera bona &c.* Ex quo patet, textus, ex eo capite allatos, ad quæstionem nostram non facere. S. Augustino consentire censendi sunt ejus discipuli SS. Prosper, atque Fulgentius, quorum textus, quia ab adversariis non afferuntur, etiam expressius exponi non debent.

198. Ob. 2. S. Bernard. *serm. 36. in Cantica* ait: *Sunt namque, qui scire volunt eo sine tantum, ut sciant: & turpis curiositas est. Et sunt, qui scire volunt, ut sciatur ipsi: & turpis vanitas est. . . . Et sunt item, qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, verbi causâ, pro pecunia, pro honoribus: & turpis quæstus est. Sed sunt quoque, qui scire volunt, ut edificent: & charitas est. Et item, qui scire volunt, ut edificentur: & prudentia est.* Ergo non licet appetere delectabilitatem scientiæ propter seipsam: ergo non datur ullus actus indifferens in individuo; quia, si aliquis daretur, certè talis esset appetitus scientiæ.

Resp. quærendo, an ergo adversarii velint, obligari homines ad faciendam omnia ex motivo charitatis, vel alio supernaturali? Hoc sanè esset difficillimum; nec potest hæc obligatio ulla ratione probari: certè S. Thomas nullibi eam indicat, & 2. 2. q. 141. a. 6. tantum requirit, ut intendatur sublevatio decens necessitatis naturæ, ut exponit Suarez, rationalis qua talis: & S. August. 1. de decem chordis c. 11. tantum petit, ut quis matrimonio non utatur, nisi saltem liberorum procreandorum causâ, seu ob proles gene-

rationem, qui finis est purè naturalis. Idem docent alii SS. Patres, Gregorius, Anselmus, & Theologi communiter, quos vide apud Cardenam in *crisi Theol. dissert. 7. c. 2. a. 2. n. 18. & seq.* Si autem hæc actio honestatur intentione finis purè naturaliter honesti, etiam aliæ honestabuntur. Jam verò, si adversarii non volunt homines obligari ad semper agendum ex motivo supernaturali, dicant, an non naturaliter honestus sit moderatus appetitus honorum, vel etiam pecuniarum? an non etiam naturaliter honestum sit, appetere moderatè scientiam, hoc est, perfectionem naturalem intellectûs? hoc certè vix videtur negabile, si talis appetitus, ex se proprius creaturæ rationali, non aliunde vietiur: ergo debent ipsimet respondere ad hunc textum mellisui Doctoris.

199. Resp. ergo pro nobis, & ipsis, S. Patrem non loqui de quocunque appetitu moderato scientiæ, sed de immoderato, cui paulò ante applicat illud Apostoli ad Rom. 12. v. 3. *Non plus sapere, quam oportet, sed sapere ad sobrietatem*: & post objectum textum dicit, ut cibum nimium, ita multam scientiam, ingestam stomacho animæ, & non digestam, nocere. Potest etiam dici, prout alius quidam respondet, terminum illum turpis non idem significare, ac peccatum, sed idem, ac imperfectum: quasi diceretur, imperfectum esse, si quis scientiam non ordinat ad finem aliorem: quæ responsio etiam probabilis sit ex eo, quòd S. Bernardus alloquitur suos religiosos, quos non volebat, motivis hinc naturalibus inhaerere, sed ad perfectionem magnam assurgere.

200. Ob. 3. Innocentius XI. damnavit has duas propositiones: scilicet 8. *Comedere, & bibere usque ad satietatem, ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obstitit valetudini; quia licet potest appetitus naturalis suis actibus frui.* & 9. *Opus conjugii, ob solam voluptatem exercitum, omnino penitus caret culpa, ac defectu veniali*: atqui, si esset possibilis actus indifferens in individuo, non essent ista peccata, adeoque licita: ergo, prob. min. non potest ulla ostendi ratio, cur non sint licita, nisi, quia non potest intendi delectatio propter se, sed debet intendi aliqua honestas: atqui hæc non deberet intendi, supposita possibilitate actûs indifferens: ergo. Confirm. Si possibilis est actus indifferens in individuo, tunc appetitus naturalis potest licitè frui suis actibus: hoc non potest admitti ex propositione octava damnata: ergo.

201. Resp. neg. min. ad prob. neg. præsertim quoad secundam partem. Ad confirm. dist. ma. potest omnis appetitus naturalis suis actibus frui. neg. ma. aliquis. om. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Circa has duas propositiones meretur legi *Viva in p. 2. trutinæ Theologicæ*, ubi tandem concludit, ex damnatione illarum thesium nullatenus concuti nostram sententiam. Aliud enim est, comedere moderatè ad sufficientiam, aliud, ad satietatem; est enim nimium, si eousque quis comedat, & bibat, donec nullum ampliùs sentiat appetitum, etiam non obstitit valetudini, cui sæpe non obest comedere usque ad nauseam: & tamen aliqui Doctores docuerunt, etiam istud esse licitum, & quidem ex eo principio, quòd appetitus naturalis licitè suis

suis actibus fruatur: quod principium, si in sensu particulari tantum intelligatur de aliquo appetitu, nihil probat pro comestione, ut patet: si autem sumatur universaliter, est omnino falsum; nam alias etiam ebrietas, & libido erit licita.

Et sunt authores, qui innuunt, hanc propositionem esse damnatam propter hanc ipsam causam; ita, ut propositio hæc, tanquam causalis; & non propter primam partem, damnata sit. Et sanè hæc propositio: *Christus est in Eucharistia*; quia est ubique: est hæretica, non propter primam partem, quæ est de fide: sed propter adiectam causam, adeoque tanquam causalis: sic etiam posset fortè dici, quamvis liceat comedere, & bibere, ad satietatem, tamen propositionem dictam, rectè esse damnatam, tanquam causalem, seu propter causam universaliter adiectam; cum universaliter falsissimum sit, posse quemlibet appetitum naturalem suis actibus, non tantum uti, sed frui; nam hæc ratio universaliter sumpta, ut modò dictum, licitam redderet ebrietatem, fornicationem &c.

202. Sed, si etiam concedatur, juxta communem Theologorum, ut ait Viva p. 2. *trutin. Theol. in prop. 8. § 9. Innoc. XI. in 6.* non esse licitum, moderatè etiam bibere, vel comedere, ob solam voluptatem, & non posse hunc appetitum suis actibus frui, hoc est, eos habere pro fine, sed tantum uti, hoc est, habere pro medio, & ordinare ulterius ad sustentationem corporis &c. non sequitur impossibilitas actus indifferens in individuo; nam, quamvis voluptas comedendi (& consequenter multò magis voluptas actus conjugalis) non sit intendibilis propter se sine peccato, potest tamen esse intendibilis alia moderata voluptas: item, quamvis dicatur homo, utpote rationalis, teneri ulterius ordinare voluptatem, quæ est ipsi communis cum belluis, tamen non sequitur, quòd teneatur sub peccato, ulterius ordinare etiam alias voluptates, sibi proprias, e.g. audire musicam, olfacere florem, aspicere, vel lustrare bibliothecam, aut tubo optico uti ad videnda longinqua, ludo non malo moderatè ludere &c.

203. Ratio ulterior esse potest; quia hujusmodi voluptates ad hoc ipsum à natura institutæ sunt, ut animus humanus relaxetur: at non ita voluptas ciborum, aut venereorum; quia prima ideo addita est cibo, & potui, ut homo facilis iis uteretur, ad sustentandum proprium individuum: altera verò à natura addita est, ut homo subiret onera matrimonii, quæ sunt valde graviora, & sic propagaretur, vel conservaretur species humana. Accedit, quòd in his duabus delectationibus valde difficile sit, modum tenere, juxta illud D. Augustini l. 4. *contra Julian. c. 14. paulò post medium. Nescit cupiditas, ubi finitur necessitas*: & idcirco videatur, debuisse naturam prohibere, ne propter se ipsas intendantur.

Quare, qui his voluptatibus fruatur propter se ipsas, & non tantum vivit, in ordine ad fines, à natura intentos; invertit ordinem naturæ, & peccat. Adde, quòd actui conjugali conjuncta sit voluptas immodica (alias enim gravissima matrimonii onera nemo subiret) & quæ à Divinis, quin & à cogitationibus sapientibus, ut observat S. August. *loc. modò cit.* prorsus ab-

R.P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

strahit: adeoque hoc ipso, non propter se, sed propter aliud, adhibenda est: sicut scilicet medicina, præsertim, si ista aliquando stet in usu aliqujus rei, per se immodico, non adhibenda est propter se, sed propter sanitatem. Videri etiam potest S. Augustinus *cit. capite 14. l. 4. contra Julianum*.

204. Ob. 4. Juxta nos, vel non datur verbum otiosum, vel non omne verbum otiosum est malum: utrumque est falsum, & contra illud Christi. *Matth. 12. v. 36. Dico autem vobis; quoniam omne verbum otiosum; quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii: ubi supponitur dari, & simul in judicio puniri, adeoque malum esse, verbum otiosum: ergo. prob. ma. omne verbum diceretur saltem ob aliquam delectationem: ergo nullum esset malum, sed omne saltem indifferens: ergo. Confirm. S. Gregorius homil. 6. in Evangel. sub finem ait: Otiosum quippe verbum est, quod, aut utilitate rectitudinis, aut ratione justæ necessitatis, caret. & l. 7. moral. c. 17. ait: Otiosum quippe verbum est, quod, aut ratione justæ necessitatis, aut intentione pie utilitatis, caret: atqui istis carent verba, quæ juxta nos essent indifferencia: ergo sunt otiosa, adeoque mala.*

205. Resp. neg. ma. ad prob. om. antec. neg. conseq. Dixi om. antec. quia Euthymius, & Theophylactus, à quibus non longè abesse videtur S. Chrysostomus, apud Cornelium à Lapide in hunc locum *Matthæi*, per verbum otiosum intelligunt calumniatorium, & falsum: & suspicatur Maldonatus, id ex hebræo potuisse inferri. Attamen, quia communissimè alii, etiam S. Hieron. in exponendis Scripturis Doctor maximus, verbum tantum otiosum intelligunt; nold de antecedente contendere: sed nego conseq. Etiam si aliqua delectatio possit aliquando intendi sine peccato, non potest semper; nec enim e.g. dum seria aguntur, aut agi debent, statim licet, quælibet ad rem non facientia, aut ludicra otiosè miscere; hinc S. Chrysost. homil. 43. in *Matthæi c. 12. v. 36.* ait: Otiosum est verbum, quod rei propositæ non convenit, nihilque confert utilitatis, scilicet rei, de qua tunc agitur.

Neque etiam licet delectationibus hisce, e.g. confabulationi ludicræ, nimis diu inharere, & qui hoc faciunt, otiosi sunt, non minùs, ac illi, qui ludis, alias etiam non malis, tempus nimium absument. Hinc S. Gregorius *loc. cit. n. 204.* (ut patebit legenti) videtur planè verbum otiosum, & multiloquium, pro eodem accipere: Igitur, quando S. Hieron. in c. 12. *Matth. v. 36.* ait, verbum otiosum esse, quod sine utilitate, & loquentis dicitur, & audientis (cui definitioni quoad substantiam assentiuntur alii SS. PP. atque Doctores) intelligendus est de eo, quod dicitur sine utilitate, etiam ad delectationem, hic & nunc, non inconvenientem, aut nimiam. Nec dicas, tale verbum fore imprudens; nam imprudentia est macula transcendentalis omnis peccati, & nihil potest esse peccatum, & simul prudens.

206. Ad confirm. Imprimis quæro, quomodo adversarii explicent illud *intentione pie utilitatis*? an utilitatem supernaturaliter piam, an saltem naturaliter, hoc est, piam erga parentes, consanguineos, vel patriam intelligi volunt? certe hoc dicere nequeunt. Igitur tantum de-

N

bet

bet illud *Pia* sumi negativè, hoc est, non im-
pia: & sic etiam possumus admittere totam il-
lam definitionem; nam verbum indifferens, si
non necessitatem, certè habet utilitatem rectam,
sive est utile ad delectationem non irrectam, &
non impiam: item aliquando est necessarium ad
avertendam sensibilem molestiam, e. g. pruri-
tum narium, ut, si ex hac causa alteri quis dicat:
Da mihi tabacum; vel si alius dicat: *Frigeo valde*,
cupio excitari ignem: quin cogitet, quod hone-
stum sit, ordinare depulsionem frigoris ad con-
servandam honestè sanitatem.

Quando autem S. Basilus apud Cornelium
vocat verbum otiosum, quod ad propositum in
domino usum, hoc est, ad edificationem fidei non
facit, etiam ab adversariis mitius explicandus
est; cum aliàs omne verbum, ad finem natu-
ralem tantum directum, foret otiosum: nec vi-
detur hic posse responderi, quod supra n. 199.
in simili diximus, terminum otiosum sumi tan-
tum pro imperfecto; cum S. Basilus addat: *Tale
enim contristat Spiritum S.* Quare S. Pater non
strictè intelligendus est, sed latius, scilicet de ver-
bis illis, tunc prolatis, quando verba deberent
proferri ad finem supernaturalem, & sic tempus
otiosè consumitur.

Verbo: otium est malus usus temporis, &
otiosum id, quo malè consumitur tempus: un-
de verbum otiosum est, quod, vel non suo tem-
pore dicitur, vel nimium tempus illi impendit-
ur. Quòd autem ex hoc sequatur, omnem
actum peccaminosum, etiam furtum e. g. dicen-
dum esse otiosum, nil est absurdum; quia etiam fu-
rando malè tempus consumitur: sed ob mayo-
rem malitiam illius actus, contra septimum præ-
ceptum, non attenditur ad minorem malitiam
otiositatis, & à maiore culpa otiositas quasi ab-
sorbetur. Sic certò sunt otiosi, qui rota die po-
tant, vel ludunt: at, quia ebrietas est gravior
malitia, de illa minore non cogitatur. Quòd
autem in quibusdam peccatis sit magnus la-
bor, e. g. in furando, non obest otiositati; nam pti-
eri, dum usque ad copiosum sudorem circumcur-
runt, tamen sunt otiosi. Plura de verbo otio-
so, qui cupit, consulat Oviedo, & Arriagam
citatos num. 191.

207. Ob. 5. Omnis homo, moraliter agens,
debet intendere finem aliquem negativè ulti-
mum honestum: ergo non est possibilis actus
indifferens in individuo. prob. antec. tria sunt
bona, honestum, utile, & delectabile: atqui
bonum utile non est finis, sed tantum medium,
debètque ulterius ordinari, nec potest in eo vo-
luntas quiescere: bonum delectabile non potest
intendi: ergo debet semper intendi honestum.
prob. 2. p. mi. Homo in actionibus morali-
bus debet agere supra modum agendi bruto-
rum: ergo non debet intendere bonum delecta-
bile; nam hoc etiam intendunt bruta. Resp.
neg. ant. ad prob. in primis minor quoad pri-
mam partem non est certa; quia videtur sanè
posse aliquis hic, & nunc, quiescere in acqui-
sitione pecuniarum, vel alterius rei utilis, quæ ta-
lis, non quæ talis. Certè sic sæpe videtur in
lucro quiescere artifex, vel operarius.

Sed omiſſa prima parte minoris neg. se-
cundam. ad prob. neg. conſeq. nam, quamvis
bruta cum homine conveniant in appetitu boni

delectabilis, in genere sumpti, non conveniunt
in appetitu boni delectabilis in specie sumpti: &
plures sunt delectationes, quarum bruta non
sunt capacia, quales assignavimus num. 202. pos-
sentque addi plures e. g. legere, scribere, spe-
ctare comedias, equo, vel curru vehi, amicis
confabulari. Adde, quòd etiam in modo ap-
petendi has delectationes, homo in actionibus
indifferentibus, se longè aliter habeat, quam
bruta; quia homo agit liberè, item suas actio-
nes metitur regulà rationis, & discuit, an non
sint prohibita &c. Fateor tamen, Angelicum
r. 2. q. 2. a. 2. ad 2. item 2. 2. q. 141. a. 6. vi-
deri velle, quòd delectabilia, non propter se,
sed propter aliquam necessitatem, debeant in-
tendi; quia, ut docet, operatio non est ordina-
ta, ut quis delectetur, sed potius delectatio est
ordinata ad hoc, ut quis ad operandum indu-
catur. Sed, quid ad auctoritatem S. Doctoris
in hac quaestione dicendum, vide num. 191.

208. Ob. 6. Quicumque juxta nos elicit
actum indifferentem, hoc ipso eum elicit, quia
licet: sed eo ipso jam agit honestè: ergo num-
quam indifferenter. prob. mi. elicere actum,
vel amplecti objectum; quia licet, est confor-
mare se legi permittenti: sed hoc est agere
honestè: ergo. Confir. 1. Talis est ita disposi-
tus, ut non ageret, si non liceret: sed hoc est
honestum; quia est revereri legem prohiben-
tem, & se illi submittere: ergo. Confir. 2.
Agere, quia licet, est habere licentiam pro mo-
tivo: hoc autem motivum, nec est utile, nec ju-
cundum: ergo est honestum.

Hi adversarii in extremum oppositum de-
clinant, & cum priores velint, omnem actum juxta
nos indifferentem esse malum, isti volunt, omnem
esse honestum. In forma Resp. 1. neg. ma. non enim
omnis taliter operans necessariò habet licentiam
pro motivo, sed sæpe eam habet pro puro ter-
mino, nec tam agit, quia licet, quam, cum licet.
sicut servus, jussus dare eleemosynam ho-
ræ octavæ, dat illam; quia ea hora sonuit, ha-
bendo sonum, non pro motivo, sed pro puro
termino; nam, sicut iste movetur ab imperio
domini, ita alter à delectatione objecti. Resp.
2. om. ma. neg. mi. ad prob. neg. mi. est enim
tantum agere indifferenter; quia lex Divina
permittit etiam amplecti objecta indifferentia.

209. Ad 1. confirm. Resp. 1. neg. ma. uni-
versaliter sumptam; nam sicut attritus, & odio
habens peccatum ex metu gehennæ, non est ita
dispositus, ut peccaret, si gehenna non esset,
ita agens; quia licet, non semper est positivè ita
dispositus, ut non ageret, si non liceret, sed ab
hoc præscindit. Sic milites, quando audiunt,
licitum esse aliquid rapere, statim rapiunt; quin
etiam virtualiter cogitent, quid facerent, si non
liceret: nec consultum esset, eos hac de re in-
terrogare: & bonum est, eis nihil de illa sup-
positione incidere.

Resp. 2. dist. mi. hoc est honestum negativè,
seu non inhonestum conc. mi. est honestum
positivè. neg. min. & conſeq. Si hoc ad hone-
statem sufficeret, etiam non daretur actus in-
differens in specie, ut parebit expendenti. Deum
ad actum honestum requiritur, ut positivè hone-
statem aliquam amplectatur. Sed neque verum est,
quòd universaliter quivis semper reflexè am-
plectatur.

plectatur honestatem parendi legi permittenti; quia multi tantum nolunt inhonestatem violandi præceptum, tanquam objectum materiale: non autem reflexe volunt honestatem nolendi actum inhonestum, tanquam objectum formale: quin imò sapientissime tantum aliqua quasi habitualis notitia licentiæ præsupponitur: quis enim, dum sumit tabacum ex narium pruritu, semper reflexe cogitat de positiva honestate parendi legi permittenti? aut positivè dicit: Ego me ita submitto omni legi justæ, ut, si aliqua prohiberet tabacum, eum non sumerem: at quia nulla eum prohibet, sed universalis facultas est, & insuper honestum est, legi, vel superiori, talem facultatem concedenti, se conformare, me ipsi conformo, & tabacum fumo? Nemo certe de his cogitat.

Ad 2. confirm. neg. ma. & etiam mi. quia agere præcisè; quia licet, non est positivè honestum: dein hoc motivum se solo neminem potest movere; hinc facit cum altero motivo delectabili unum motivum delectabile. Si dicas, posse aliquem agere; quia licet, ad exercendam libertatem. Resp. hoc ipsum spectare ad delectationem. Sed neque etiam delectatio, præcisè ut commoda homini, hoc ipso est honesta; non enim honestas stat in eo, quòd res sit utcumque bona homini, sed, quòd sit decens naturam rationalem ut talem: quæ decencia, ut rectè ait Arriaga, non potest clariùs explicari, sed lumine naturæ agnoscitur.

210. Dices 1. DEUS præcipit, ut non agamus illicitè: ergo, qui non agit illicitè, conformatur se huic præcepto: ergo honestè agit. Resp. neg. 2. conseq. Cum hoc præceptum sit negativum, etiam ille se sufficienter conformatur, qui dormit, quin honestè agat. Si positivè quis amplecteretur honestatem nolendi actum prohibitum, honestè ageret; at hoc illud præceptum non exigit, nec quilibet, abstinens ab actu illicito, hoc facit.

Dices 2. Qui agit ex permissione Divina, amat permissionem Divinam: sed hoc est honestè agere: ergo, Resp. neg. ma. Sicut, qui vult aliquid facere; quia obligatur jure alterius, non eo ipso amat hoc jus, nec habet illud pro objecto formali quòd, sed tantum pro objecto formali quo: ita nec semper amat licentiam, vel permissionem Divinam, qui agit, quando datur ea permissio: imò neque habet permissionem, vel licentiam, pro motivo ex num. 208. Sed etsi eam amaret per aliquem actum prævium, posset tamen subsequi actus indifferens, tantum tendens in objectum permissum.

Dices 3. Ergo, qui operatur; quia licet, præscindit ab eo, quid esset facturus, si non liceret: sed hoc ipsum est agere inhonestè: ergo, prob. mi. talis contemnit licentiam DEI, vel permissionem ejus: hoc est inhonestum: ergo. Resp. neg. mi. ad prob. neg. ma. Modò non sit positivè paratus agere, etiam si non daretur licentia, eam non contemnit, sed ipsam supponit: quamvis non velit actu suo se reflectere in honestatem agendi ex motivo licentiæ, seu permissionis. Sic, qui scit, quòd actu charitatis possit mereri gloriam cœlestem, & supposita eâ scientiâ, elicit actum charitatis, qui non potest pro

motivo habere consecutionem gloriæ cœlestis tamen istam non contemnit.

211. Novam in hac materia questionem excitasse videtur Ulloa de actib. hum. disp. 1. c. 1. scilicet, an non actus, quem indifferentem vocamus, saltem sit imperfectio moralis positiva: in qua controversia auctor hic tenet affirmativam. Hac quidem assertione nihil conclusioni nostræ contrarium docet; solam quippe rationem peccati ab actu indifferente exclusimus: tamen operæ pretium est, etiam hujus doctrinæ mentionem hic aliquam facere. Itaque distinguitur ab Ulloa, & rectè, duplex imperfectio moralis, nempe negativa, & positiva.

Negativa est carentia, vel omisio majoris perfectionis, hic & nunc, absolute possibilis, & quidem libera (si enim libera non est omisio, imperfectio quidem physica esse poterit, at non moralis, seu imputabilis) e. g. quando quis amat DEUM, vel proximum, sed non adeò intensè, ac posset: vel, quando non elicit actum tam perfectum, ac posset, si toto conatu vellet cooperari gratiæ acceptæ: quamvis interim eliciat actum, omni ex parte positivè bonum. Positiva imperfectio moralis (juxta Ulloam, cui alii auctores, saltem quoad substantiam, consentiunt) est etiam carentia, vel omisio majoris perfectionis, ita tamen, ut omittatur liberè, contra consilium, hic, & nunc, à superiore propositum, & practicè observabile, hoc est, non moraliter ob difficultatem nimiam impossibile, e. g. si quis contra inspirationem Divinam, incitantem ad abstinendum ab aliquo actu indifferente, e. g. auditione musices, tamen eam audit, & eam mortificationem negligit; quia non tenetur, licet moraliter posset, mortificationem illam sustinere.

212. Talis actio, ut ibidem Ulloa, merito displicet DEO. 1. Quia est inordinatio, posthabere beneplacitum DEI suæ libertati, vel commodo. 2. Quia reprehenditur à Sanctis, ut sapientissime in eorum scriptis notatur, vel à vitæ eorundem scriptoribus refertur. 3. Quia etiam in civilibus merito displicet regi, vel magistratui, vel patri, si subditus, aut filius, non quidem præceptum, sed tamen consilium bonum, & practicè observabile, negligit. Quòd autem omnis actus, quem vocamus indifferentem, sit contra tale consilium, probatur ex Apostolo 1. Cor. 10. v. 31. Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam DEI (saltem latè sumendo, sive ad finem alicujus virtutis) facite. Rursum ad Colossens. 3. v. 17. Omne, quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini JESU Christi: ergo DEUS per Apostolum suadet, & consilio suo nos incitat, ad omnia ex virtutis motivo agenda.

213. Equidem non negaverim, sapientius actibus indifferentibus esse conjunctas tales imperfectiones: & sic transgressionem regularum in iis Ordinibus sacris, ubi non obligant sub peccato, saltem à talibus imperfectionibus excusari non possunt, etiam si ex nullo alio, quam præcisè ex capite difformitatis cum regulis, improbandæ essent: imò etiam alijs actibus indifferentibus frequenter tales imperfectiones junguntur, præsertim, quando, ut sæpe fit, consilium DEI, ad meliora, & quidem practicè possibilia,

sibilia, hortantis, valde clarè proponitur, & simul displicentia DEI ex omissione, vel positione actionis ejusdam, oritura, pari claritate, & cum aliquo conscientie remorsu, apparet; tunc enim planè non video, quomodo quis omnem justam reprehensionem effugere possit. Attamen, quòd nullus omnino actus in individuo dari possit, quin, vel honestus, vel positiva imperfectione morali (negativam enim facile concedo) infectus sit, necdum omnino persuasus sum.

214. Inprimis enim juxta hanc doctrinam, omnis actus moralis hominis Christiani, non directus ad finem supernaturalem, esset imperfectio moralis positiva, eoquòd non esset juxta consilium DEI, promulgatum per Apostolum, & adductum. n. 212. (nam omnia in gloriam DEI: omnia in nomine Domini Jesu Christi facere, non significat, tantum finem naturaliter honestum, seu virtutis naturalis, sed finem supernaturalem intendere; neque enim gentiles, naturaliter honesta agentes, dici possunt sua fecisse, in nomine Domini Jesu) hoc autem videtur difficile; quia incurrere positivam displicentiam DEI, & alia mala, ob tales imperfectiones positivas impendentia, non parvum est malum. Secundò. Non omnibus universaliter hominibus, moraliter agentibus, ita proposita sunt consilia DEI, sed solis fermè Christianis, adeoque hi fermè soli positivè imperfectè agerent, & non omnis universaliter cujuscunque hominis actus indifferens esset imperfectio positiva. Si velles repetere, saltem omnibus universaliter proponi consilium superioris alicujus, practicè observabile, id difficulter probares: & etiam ex mox sequentibus impugnari posses. itaque.

215. Tertio. Utrè ait Cardinalis de Lugo de incarnat. disp. 26. sec. 10. n. 131. potest homo etiam Christianus (de hoc enim Lugo juxta contextum loquitur) moraliter operari, quin advertat, actionem suam suaderi à DEO, vel non, sed tantum advertat, aliam esse meliorem: certè multi sæpe tam parùm videntur cogitare, aut scire, quòd omittendo actionem perfectiorem, etiam practicè possibilem, incurrant positivam displicentiam DEI, quàm parùm Arriaga (de quo n. 192.) ante ingressum Theologici studii cogitavit, se per actus non directos ad finem honestum peccare venialiter. Licet autem omittatur, quòd homines fortè implicitè, confusè, vel interpretativè, aliquo modo cognoscant, rem meliorem suaderi à DEO, tamen non videntur id ita clarè cognoscere, ut dici possint, nolle DEUM suadentem audire, & quidem dici possint in sensu aliquo tam proprio, ut propterea positivam DEI displicentiam incurrant: sed videntur id tantum ita confusè cognoscere, ut dici possint, nolle melius agere; quia ipsis difficile, & ingratum accidit: atque adeò quidem negativè, non tamen positivè imperfectè agere.

Quartò. Saltem potest contingere, ut advertentia ad indifferentiam sui actus, & positivam honestatem, vel bonitatem alterius actus, vel omissionis, sit tantum semiplenè deliberata, quæ tamen adhuc sufficit ad moraliter agendum, imò etiam ad venialiter peccandum: hoc casu, si quis actionem indifferensem eliciat, difficile vi-

detur, eum statim arguere imperfectionis moralis positivæ, quæ DEO jus præbeat, si non ad poenam decernendam, saltem ad immittendam positivè gravissimam mala temporalia, & negativè, etiam spiritualia, ita, ut DEUS, non tantum pro sua libertate, atque dominio, sed pro merito hominis, ita imperfectè agentis, ea immittat, quæ non est res contemnenda. Sed hæc, non tam istam Ulloæ sententiam impugnandi, quàm ejus mentionem faciendi gratiâ, dicta sunt, simul etiam aliis occasionem dandi causâ, ut hanc opinionem pensculatius examinent.

DISPUTATIO II.

De Conscientia.

216. **R**egula moralitatis prima, remota, & objectiva, ac universalis, ut diximus num. 176. est lex æterna DEI: regula autem proxima, & formalis, ex S. Thoma cit. num. 157. & communi omnium, est humanæ rationis lumen, seu dictamen, aut conscientia; nam regula proxima, seu, ut aliis vocatur, formalis, aliud ex communi acceptione non est, quàm applicatio intentionalis, seu cognitio primæ regule objectivæ: quam applicationem facit conscientia; hinc dicimur agere juxta, vel contra conscientiam. De hac itaque nunc agendum, & præcipuè de conscientia certa, dubia, erronea, probabili.

QUÆSTIO I.

De Conscientia in genere, & Certa in specie.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Conscientia, & quomodo obliget Conscientia Erronea.

217. **S.** Thomas 1. p. q. 79. a. 12. in corp. sic ait: Oportet igitur naturaliter nobis esse indita, sicut principia speculabilium, ita & principia operabilium: scilicet, ut S. Doctor ibidem docet, sicut datur habitus primorum principiorum speculabilium, qui ex Aristotele 6. ethicor. 6. dicitur Intellectus, ita datur habitus principiorum practicoorum, qui vocatur Synteresis. Hanc quidam confundunt cum conscientia habituali: alii verò distinguunt, dicuntque, synteresin esse habitum principiorum tantum universalissimorum, e. g. Bonum est faciendum, malum vitandum, jus suum cuique tribuendum: at verò conscientiam habitualement dicunt, esse habitum principiorum magis particularium. Sed hæc parvi momenti sunt.

218. Jam Conscientia actualis (de qua præcipuè nobis agendum) definitur à Layman lib. 1. tr. 1. c. 2. Actus intellectus practici judicantis, aliquid, hic & nunc, agendum esse, vel fuisse, tanquam bonum honestum, vel fugiendum esse,